

63850

# Spominek

na slavnost

slovenskega pesnika

**Iv. Vesela-Koseskega**

ki se je vršila

dné 14. vel. srpana l. 1898.

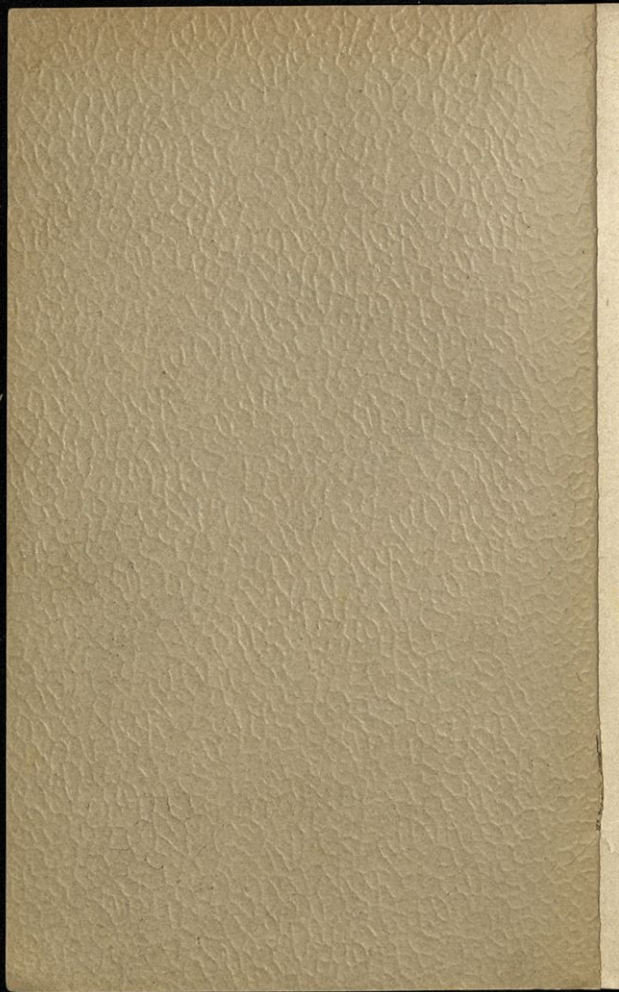
**v Spodnjih Kosezah**

povodom stoletnice njegovega rojstva.

Poklonjen rojakom njegovim!

Založil in tiskal  
Dragotin Hribar v Celji.





# S p o m i n e k

na slavnost

slovenskega pesnika

# Ivana Vesela-Koseskega

ki se je vršila 14. vel. srpana l. 1898.

v Spodnjih Kosezah

povodom stoletnice njegovega rojstva.



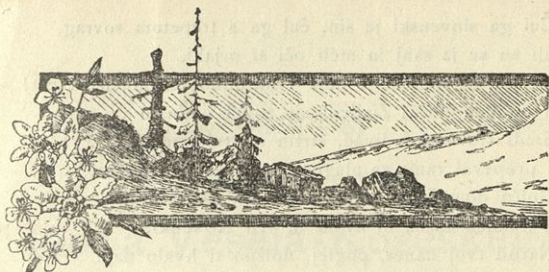
Poklonjen rojakom njegovim!



63850







**S**trél odmeva z goré, zvonenje se praznično glási,  
Mlaji kipijo v nebó, ž njih se bandera vijó:  
Slavlje ponosno slaví moravška sprelepa dolina  
**Vrlemu móžu v spomin v dôbi, ki revna je móž!**  
Zábil sirotni ratar težave in trude je svoje,  
Znoj si je s čéla otrl, z znojem peréče skrbí —:  
Danes veselja je dan, njegov je to národni praznik,  
Svetega vznosa prevzet v trumah hití ga slavít.  
Národni praznik! — Ponòs odseva z obraza ratarju,  
Kri od njegove krvi, sin se proslavlja njegov.  
Sin se proslavlja njegov, ki dramil svoj rod je v življenje  
Tákrat, ko v smrtnem je snù tujec ga zibal tiran. —  
Tožni so časi bili. Zamiral po zemlji slovenski  
Govora našega glas, naše je pesmi odmèv.  
S severa, z juga hlastnó na nas je préžal sovražnik,  
Da bi poslednjo nam ped ródne pogazil zemljé.  
Tožni so časi bili . . . Pravice so naše teptali  
Kakor da nas ni na svet Stvarnikov pôslal ukaz!  
Vse so nam devali v nič — —. Tedaj pa zapela je tromba:  
«Kvišku, moj tlačeni rod, v boj za pravico in čast!  
**Kdor zaničuje se sam, podlaga je tujčevi pèti,**  
Narod slovenskih sinov vreden je boljših usódl!» —  
Létel budilni je klic po górah, po dólih slovenskih,

Čul ga slovenski je sin, čul ga s trepetom sovrag.  
 Dvigali so se iz sanj in méli oči si orjaki,  
 Vstajal za možem je mož v národno zdramljen zavest! —  
 Hvala budilcu-možú! Življenje je zopet pognalo  
 Sredi slovenskih livád, strtih od tuje peté.  
 Zopet prepeval ratár za plugom je pesem slovensko,  
 Golča domačega več ni sramoval se Slovén —  
 Hvala budilcu-možú, oj hvala ti, vrli **Koseski**,  
 Narod tvoj danes, poglèj, dolžno ti hvalo dajè.  
 Tù, kjer pred stotino let zibala te kmetska je mati,  
 V trumah se množnih je zbral praznik sprelepi slavít,  
 Tvojega rojstva spomin! — Odkrita spominska je plošča,  
 V zlatih se črkah blestí slavno ž nje tvoje imé.  
 Gleda jo, gleda ratár, in v duši se nekaj mu glási,  
 Nekaj, kar duška želi, nekaj, kar mora na dan:  
 Tisoči rádostnih grl kot v eno se združijo pesem;  
**Slava Koseskemu! V vek njega spomin naj živí!**

Dr. Mih. Opeka.



# Slavnost

slovenskega pesnika

## Ivana Vesela-Koseskega

ki se je vršila v Spodnjih Kosezah

14. vel. srpana l. 1898., povodom stoletnice njegovega rojstva.

(Rojakom svojim napisal Makso Pirnat.)

---

Prijatli! vsem delavcem narodnim: slava!  
Hvaležna jim bode na vek očetnjava!

Simon Gregorčič.

Na pobočji lahnega grička sloni mična vas Spodnje Koseze s svojo prijazno hišo božjo, posvečeno sv. Lovrencu. Mirna in tiha je ta vasica! Tuj ji je posvetni šum in hrum. A kaj pa je v soboto, v dan 13. vel. srpana, tako oživela? Kaj se mahom probudila iz svoje navadne tihote? Oživela je, da se vredno pripravi za velik narodni praznik, ki se je imel vršiti drugi dan v čast rojaku, slavnemu pesniku našemu Ivanu Veselu-Koseskemu. Napravila in nakitila se je svatovsko, da slovesne vsprejme v svojo sredo častilce domačina svojega. In res se je odičila kakor nevesta ta vasica! Z domačega zvonika in z lepo očedenih hiš so mogočno zaplapolale lepe slovenske zastave; in ob poti, ki vodi skozi vas do hrama božjega, so se dvignili vitki mlaji s primernimi napisi, oznanjajoč daleč na okolo nenavadno slavlje. In poknili so topiči in zapeli so zvonovi in raznašali preko hriba in planot, v lepa naša gorska selišča in



vasi, vest o Koseskega slavnosti. Mej pokom topičev in mej pritrkavanjem zvonov donela je lepa domača pesen iz jarnih grl vrlih koseških deklet, ki so neutrudno pletle vence in krasile ž njimi prijazne koseške domove. Ko pa je zatonilo solnce in ko je polegel dnevni šum, tedaj so zaiskrili po lukoviških in koseških, po moravških in krašenjskih hribih v temno noč svetli kresovi, ki so spominjali okoličane na bližajoči se narodni praznik in jih vabili v Koseze.

Tako je napočil slavnostni dan 14. vel. srpana; dan, ki je bil zadnje tedne jedini predmet govoric, katerega se je vse naprej veselilo. In bil je to v resnici prekrasen dan! Lepo je sijalo božje solnce in razlivalo žarke svoje na mične Koseze in njihovo dično okolico. Kmalu po osmi uri so jele od vseh strani vreti nepregledne množice ljudstva od blizu in daleč, peš in na vozeh; staro in mlado hitelo je v Spodnje Koseze, da počasti spomin moža, ki je bil naše gore list. Največ ljudstva se je nabralo ob lepem slavoloku, postavljenem na mestu, kjer vodi pot v Koseze. Željno so čakali domačani dragih gostov, ki so imeli kmalu priti. Ob devetih so se na vozeh, kateri so bili kaj okusno opleteni z zelenjem in cvetjem, pripeljala vrla moravska dekleta v nedosežno lepih narodnih nošah; njim se je pridružil lep venec narodno oblečenih mladenk iz Kosez in Lukovice. Množice se teh vitkih, čvrstih postav in teh sprelepih oblačil: teh krasnih peč in «avb», teh dragocenih pasov ter starinskih kril in robcev kar niso mogle nagledati. Skoro se je oglasila živahna koračnica kamniške mestne godbe in za njo so se pripeljali dragi gostje in slavna društva ali njih odposlanci, največ pa ognjegascev, prispevših iz vseh strani k desetletnici brdskega gasilnega društva, ki je vzajemno s Koseskega slavnostjo slavilo svoje slavlje. Izmej dragih gostov naj se po-



sebej omenijo: župan ljubljanski, gosp. Ivan Hribar, ces. svetnik g. Ivan Murnik, državni poslanec g. Franc Povše, primarij g. dr. Karol Bleiweis vitez Trsteniški; gospoda Franc Levec in Evgen Lah kakor odposlanca «Slovenske Matice»; profesorja g. Simon Rutar in g. Anton Funtek kakor zastopnika slov. pisateljskega društva; odposlanci šišenske čitalnice in odposlanci kamniške čitalnce z zastavo ter 20 članov I. kolesarskega društva «Ljubljana» z načelnikom gosp. Franc Gutnikom.

Ko so se zbrali gostje, poprijel je za besedo gosp. notar Janko Rahne in v imenu osnovalnega odbora navdušeno pozdravil vse častilec Koseskega in jih zahvalil, da so se tako mnogobrojno odzvali odborovemu vabilu in došli v te lepe kraje naše, obhajati slavlje domačina našega Koseskega.

Potem je v imenu narodnih deklet vse navzoče iskreno pozdravila ljubka gospica Amalija Povše.

«Prisrčno bodite pozdravljeni častilci Koseskega iz vseh slovenskih pokrajin od tukajšnjih narodnih deklet! — Vaš današnji prihod nam je jasen dokaz, da ogenj zavednosti in domoljubja slovenskega, katerega je zanetil v burnih časih Koseski v narodu s svojo krepkodonečo pesnijo, še ni ugasnil; dokaz, da je lipa slovenska, katero je pred pol stoletjem vsadil v domača tla, krepko pognala, razširila svoje korenine v rodni zemlji in mogočno razprostrla košate svoje veje po vsej Sloveniji. — Vsprejmite od nas, slovenskih deklet, dragi naši gostje, sè šopkom cvetic tudi vsak od vas malo vejico od te naše slovenske lipe. — Dovolite, da vam pripnemo to vejico na prsi! — Združeni pod to slovensko lipo bomo enega srca in enega duha, vsi bratje in sestre mej sabo, neustrašeno stali sredi sovražnih sil. — Kličem vam še enkrat: bodite nam srčno pozdravljeni!»

Nato je podala gospica prekrasen šopek g. Levcu, predsedniku «Slovenske Matice», društva, katerega častni član je bil Ivan Vesel-Koseski; društva, ki je z znatno gmotno podporo največ pripomoglo k izvršitvi Koseskega slavnosti. Druga dekleta so pa obsule s šopki ostale goste. Ginjen se je zahvalil g. Levec za ta znak prijaznosti.

V tem je zasvirala godba in jel se je viti svečan sprevod proti cerkvi koseški. Naprej so korakala ognjegasna društva, za njim narodna dekleta v stari noši, za temi dragi gostje in nepregledne vrste ljudstva, katerega je prispelo semkaj gotovo okolo pet tisoč. Božja služba se je začela z govorom, katerega je iz posebne prijaznosti prevzel dični prvomestnik družbe sv. Cirila in Metodija, preč. gosp. Tomo Zupan. V krepkih, jedrnatih besedah je slavil Ivana Vesela Koseskega kakor moža pobožnega in pravičnega, kateremu so bile v vodilo zlate besede: vse za vero, dom cesarja! Ognjevito je v nemal mladino, naj ji bo slavljenec svetel vzornik; naj ona, ki je naš up, ljubi svojo domovino in dela za blagor naroda svojega, kakor je zanj toliko storil današnji slavljenec. — Sveto mašo je služil z obilno asistenco preč. g. Tomo Kajdiž, moravški dekan in deželni poslanec. Petje sta oskrbeli z veliko vnemo in krasno dovršenostjo «moravško pevsko društvo» in pevsko društvo «Zarija» z Brda pod spretnim vodstvom požrtvovalnega nadučitelja moravškega g. Janka Tomana.

Po završenem cerkvenem opravilu smo se napotili k rojstni hiši slavljenca. Tu je stopil na oder priznani naš pisatelj, vodja gimnazije v Novem mestu, moravški rojak, g. dr. Franc Detela, in je vneto govoril slavnostni govor. Omenjal je slavnih tukajšnjih rojakov: Jurija barona Vege, dr. Jakoba Župana, škofa Matevža Ravnikarja, Janka Krsnika in prešel nato na

današnjega slavljenca, koseškega rojaka Ivana Vesela. Narisal je v ljubkih črtah njegovo življenje, njega mladost, šolanje in službe. V jasnih in točnih potezah nam je predočil dobo, v kateri je živel Koseski, v kateri se je šolal; dobo, v kateri je pel z velikim, nenavadnim vspehom svoje vnete rodoljubne speve in krepko dramil rojake svoje iz dolzega narodnega spanja, kliče jim, naj se zavejo slovenske svoje narodnosti, ker «biti slovenske krvi, bodi Slovencu ponos.» Pravil je, koliko zaslug je imel Koseski za narodno gibanje v Trstu leta 1848. in da je posebno on pripomogel, da je to mesto ostalo v onih burnih časih zvesto avstrijskemu orlu. Vnet Slovenec, zvest Avstrijec je bil Koseski. In kot takemu se mu v polni meri spodobi, da se na njegov rodni dom vzida spominska plošča. Ponosno naj se nanjo ozirajo Kosežani, vsaj je postavljena v spomin njihovega rojaka, v spomin moža kmetske korenine. Mladini pa bodi v spodbudo, da stopa po stopinjah Koseskega, pomneč njegovih krasnih besedi: «Gani se, komur je mar zahvale prihodnjega vnuka!»

Po tem jedrnatem, trezno premišljenem, duhovitem in vendar tako ljubko domačem govoru pala je zavesa in zalesketale so se v solnčnem svitu zlate črke na prelepi spominski plošči, narejeni iz lepega moravškega črnega kamena. Napis se glasi:

V tej hiši se je rodil

12. kimovca leta 1798.

slovenski pesnik

**IVAN VESEL-KOSESKI**

umrl v Trstu 26. sušca l. 1884.

Biti slovenske krvi, bodi Slovencu ponos!

Ob stoletnici rojstva postavili rojaki!



Tako se je torej, ko je bil govornik zazibal s svojo vzneseno prisrčno besedo navzoče v nenavadno navdušenje in ko je bil tako rekoč prizval v našo sredo iz onega sveta našega Koseskega, v tem slovesnem, trenotji razkrila plošča. Svetega, žarečega, domoljubnega ognja so nam plamtela srca, navdajal nas je nenavaden ponos na slavnega in proslavljenega našega rojaka; še bolj nas je pa navdušila prekrasna pesen Jenkova «Molitev», katero so pevci po odkritji zapeli iz dna duše.

S tem se je završil glavni del prelepe te slavnosti. Množice so se jele razhajati, noseč sabo živo v srci začrtano sliko na to mikavno slavlje. Dragi gostje pa in slavna društva so odkorakala proti Lukovici. Mej tem so se narodna dekleta v starih nošah sešla na Vidmu, vasi blizu Kosez, kjer jih je fotografoval rodoljubni naš fotograf, tukajšnji domačin, gosp. Davorin Rovšek. Preden so dekleta zasela vozove in se odpeljala, nagovoril jih je v imenu slavnostnega odbora visokošolec M. Pirnat in rekel nekako:

«Bodite srčno pozdravljena, draga, narodna dekleta! Prispele ste iz zelene moravške doline in iz mične lukoviške okolice, iz ljubkih Kosez ter od bele dunajske ceste, prispele, da počastite Koseskega, da proslavite s svojo navzočnostjo moža, ki je pel o vas prelepe, nepozabne besede:

«In naša dekleta so limbarjev cvet;

So tenke ko jelke, njih usta so med.»

Storile ste s tem svojo dolžnost napram vašemu pevcu-slavitelju in pripomogle s prekrasno narodno nošo, da je bila današnja slavnost tem krasnejša. Da, ve ste bile venec; ve najlepši okvir današnjega dneva. Hvala vam bodi za to! Spremlja pa naj vas vedno spomin na današnji lepi praznik, spomin, ki



vam bode kakor zarja izza mladih dnij ljubko sijal v vaša poznejša leta. Živela torej narodna dekleta!»

Krepko je pozdravilo ljudstvo z glasnim «živela» dekleta in dolgo zrlo za vozovi, ki so nam jih od-odpeljali.

Ko so dospeli dragi gostje in slavna društva v mično Lukovico, pozdravil jih je ondi lukoviški župan, gosp. S. Mlakar, za kar ga je srčno zahvalil gospod župan Hribar. Potem se je začel obed za gasilce pri gosp. Mlakarju, za druge mile goste pa pri gospodu Davorinu Vevru, p. d. «Slaparji». Pri obedu je napil gosp. dekan T. Kajdiž presvetlemu vladarju, ljubljenemu našemu cesarju Franu Josipu, na kar je godba zasvirala cesarsko himno. V drugem svojem nagovoru je napil isti gospod kakor načelnik slavnostnega odbora dragim gostom in slavnim društvom, ki so počastila Koseskega slavnost, posebej še slavnostnemu govorniku, gospodu dr. Francu Deteli. Gospod dr. Detela je rekel, da njemu pač ne ide nikaka hvala; ako je prevzel slavnostni govor, smatral je to, kakor moravški rojak, za svojo dolžnost. Za prireditvev današnje slavnosti spodobi se hvala najbolj slavnostnemu odboru, kateremu dviga v čast svojo kupico. V imenu slavnostnega odbora je odgovoril visokošolec M. Pirnat, odborov tajnik. Rekel je, da je bil osnovalni odbor le sejalec, ki je sejal in širil misel o tej slavnosti. Da pa je ta misel pala na rodovitna tla in da se je slavlje tako vrlo sponeslo, to je zasluga dragih gostov in slavnih narodnih društev; zasluga je pa tudi posebno tistega stanu, iz katerega je izšel Koseski; zasluga stanu, kateremu je Koseski posvetil cvet svojih pesnij, kateremu je zapel oni divni spev, ono visoko pesen slovenskega oratarja «Kdo je mar?»; stanu, kateri je prispel v nepreglednih stotinah počastit rojaka in domačina svojega, in kateri

stan se je na slavnosti vedel tako dostojno in plemenito. Na zdravje kmetskega stanu naj velja ta napitnica. — Prelepo je govoril gospod župan ljubljanski I. Hribar, govoril tako, kakor zna le on. Omenjal je prekrasnih krajev, po katerih so se danes vozili slavni gostje, ko so šli na to slavlje. Kamorkoli se ozre človek po domači zemlji, naj mu plove pogled po sneženih orjakih planinskih, po mičnih brdih ali rodovitnih poljih, posejanih z belimi vasmi; vedno in vedno se prepriča, kako krasan je naš rodni svet. Bog živi to našo lepo domovino! Burno navdušenje je sledilo tem iz srca govorjenim besedam. — Gosp. ces. svètnik Murnik je iskreno napil našemu narodnemu ženstvu. — Imenom ognjegascev je lepo govoril gosp. J. C. Juvančič, znani rodoljub iz Šiške pri Ljubljani. — Vrhniški župan in dež. poslanec, gosp. Jelovšek je dejal, da je Koseski mogočno klical rojake na stražo za slovenske pravice. Na straži nam je treba tudi danes neustrašeno stati. Pozval je torej navzoče, naj po svoje prispevajo za «Našo stražo». Temu opominu so se vsi odzvali in nabrala se je lepa svota v ta namen. — Gosp. prof. Fr. Levec je napil gosp. Tomo Zupanu, neutrudljivemu prvomestniku Ciril-Methodove družbe; možu, ki tako vspešno odbija navale tujcev na slovenski svet. — Gosp. T. Zupan je zahvalil predgovornika na napitnici ter dvignil čašo v spomin moža, ki je brez dvombe jeden največjih častilcev Koseskega, ki zna na pamet vse njegove pesni, v spomin gosp. Jakobu Smoleju, deželnemu šolskemu nadzorniku v pokoju. — In tako se je reklo še več krasnih besed.

V prijazni zabavi, mej prijateljskimi pogovori in lepim petjem potekel nam je prehitro čas in ločiti smo se morali od dragih gostov. Domačini pa smo še dolgo ostali skupaj in se veselja topili v prelepih

spominih, katerih nam je toliko donesel krasni dan Koseskega slavnosti.

Tako se je torej vršila lepo in dostojno Koseskega slavnost. Ni bilo sicer tu velikega sijaja in mamečega blišča; priprosto obhajal se je ta narodni praznik, a bil je baš radi tega tembolj prisrčen, domač in ljubeznjiv, in spomin nanj med tukajšnjim ljudstvom ostane ravno zavoljo tega tem živahnejši, tem trajnejši. S tem slavljem je obhajal slovenski narod, navdušen in prešinjen gorečih domoljubnih čustev, stoletnico buditelja in dramitelja svojega in skazal tako dolžno hvalo možu, ki je toliko storil zanj v viharnih časih naše narodne probuje, našega duševnega preporoda. Posebno lepo so pa Koseskega spomin proslavili njegovi rojaki, ki so mu vzdali v rodni dom prelepo spominsko ploščo in z odkritjem te plošče združili tako krasen naroden praznik.

Tam v Kosezah se sedaj leskeče zlat napis na Koseskega domu! In ta napis bode kazal odslej, kje se je rodil narodu našemu buditelj, Kosežanom pa slavni domačin, ki je zanesel ime te mične vasice širom slovenskega sveta; pričal bo pa ta napis tudi o hvaležnosti rojakov do svojega nesmrtnega Koseskega. Res, narod, ki se tako lepo spominja zaslužnih svojih môž, ta je upravičen v polni meri, da se mu taki rojevajo. Upajmo, da bode milostno nebo, ki je v svojem času poslalo Koseskega dramit zaspane rojake, da bo to dobro nebo tudi v bodoče podarilo nam dobrih, vrlih môž, môž požrtvovalnih in nesebičnih, mož, ki naj vodijo, delujoč edino, enega srca in enega duha, narod naš do prave sreče in blagosti, vodijo do boljše, lepše prihodnosti!



# Slavnostni govor.

(Govoril g. dr. Fr. Detela.)

---

Častita gospôda! Predragi rojaki! Prijazni kraji, ki so se razgrnili danes pred našimi očmi, se ne ponašajo samo s prirodno lepoto in z rodovitnostjo svojega polja, ponašajo se tudi z nadarjenim prebivalstvom, čegar sinovi so si priborili slave po vsej slovenski domovini in tudi preko mej naše domovine. Pred 33 leti se je slavil v Zagorici pri Sv. Križu spomin slavnega našega rojaka barona Jurija Vege; pred 12 leti se je vzdala doli na Prevojah spominska plošča v rojstno hišo slovenskega pisatelja dr. Jakoba Zupana; spominska plošča krasi gori na Vačah, rojstno hišo slovenskega pisatelja in škofa Matevža Ravnikarja; krasila bo kmalu, če Bog dá, na Brdu rojstni dom nepozabnega pisatelja Janka Kersnika; danes pa skazujemo dolžno čast spominu slovenskega pesnika Ivana Vesela-Koseskega ob stoletnici njegovega rojstva.

Kakor Jurij Vega v Zagorici, tako se je rodil naš Ivan Vesel v Kosezah v priprosti kmetski hiši, in sicer 12. septembra 1798. Tu ga je zibala otroka skrbna mati in uspavala ga s sladko materino besedo, s slovensko pesnijo; v slovenskem jeziku ga je učila moliti in učila ga spoštovati lepe domače šege. Po teh travnikih in gozdih se je igral kot deček z vrstniki, po tem polji pomagal starišem pri trdem delu. Čutil je veselje in nadloge kmetskega stanu, spoznal solnčne, a tudi senčne strani kmetskega rodu. Tu se



je navzelo srce njegovo ljubezni do domače zemlje, ljubezni do domačega slovenskega jezika.

In kake skušnjave in zapeljevanja je morala prestat in je premagala ta ljubezen!

Ko so spoznali stariši dečkov bistri um, dali so ga v šolo, da bi se mu kdaj boljše godilo nego starišem. In pričela so se dolga, trudapolna šolska leta v Celji, v Ljubljani, v Gradci in na Dunaji. In prišel je deček v Celje, prišel v Ljubljano kakor v tuj svet. Zasmehovali so ga, kadar je izpregovoril slovensko besedo, in milo se mu je storilo, krčilo se mu je srce, ko je videl zaničevan jezik svojih starišev.

A takšne so bile tedaj razmere. Šole po mestih in uradi, meščanstvo in gospôda, vse se je bilo že odtujilo svojemu rodu. Vsak pisac in berič je smešil naš jezik, in meščanje po malih naših mestih, ki so se živili jedino od kmeta, tudi ti so skušali saj v govorici dokazovati, da niso kmetje, da so več od kmeta. Pač naravno! Kdo bi bil hotel v tistih trdih časih biti kmet! Saj je jedino kmet delal tlako in dajal desetino, kmet je plačeval največje davke, in le kmet je dajal sinove v vojake. Kmet je nosil najtežja bremena, kmet je bil najbolj zaničevan. Zaničevala se je njegova noša, njegove šege, njegova beseda, njegov jezik, jezik slovenski, ki se je odrival povsod in umikal bolj in bolj iz javnosti, da je našel zadnje zavetje v cerkvi in pod kmetskim krovom. Kdorkoli se je bil izučil in omikal v tistih časih, sramovati se je začel svojega materinega jezika, kakor se malopriden sin v visoki službi sramuje kmetske svoje matere. Redki so bili plemeniti možje, ki bi si bili tudi na visokih mestih ohranili ljubezen do svojega revnega rodu in skušali mu pomagati k sreči in veljavi. Pač res, naš največji pesnik Prešeren je še pel nesmrtno svoje pesni, ki so se «rodile iz solzâ

in izdihljejev»; a kdo ga je umel, kdo cenil! Pel je Blaž Potočnik «Zvonikarjevo» in «Pridi Gorenc»; a gluhim ušesom. Pisal je naš rojak, dr. Jakob Zupan, in slovenski apostol, škof Anton Martin Slomšek je kljubu silnemu uporu strupenih nasprotnikov vnemal z besedo in s peresom rojake za sveto vero in milo materino besedo; a ubogo ljudstvo, neuko, zanemarjeno, ni znalo brati in skoro svojega jezika ni razumevalo več. Bleiweisove Novice, izšle l. 1843., so pravzaprav ljudi še-le slovenski brati učile in prevzele nalogo, katere tedanja ljudska šola ali ni hotela ali ni mogla ali ni smela zvrševati. Kopal se je našemu jeziku grob dolgo in marljivo, in nestrpno so čakali grobokopi, da zagrebejo umirajoči narod in si razdelé dedščino njegovo.

Toda človek obrača, Bog obrne. Ko so obupali najboljši naši rodoljubje, kako «ležé na tleh Slovenstva stebri stari», kako nam ostaja «le še grob v domači zemlji»; ko je tarnal slavni Slomšek, da onemore osamljen, in priporočal molčati, ne govoriti nič, potrpeti vse; ko se je plaho skrivalo slovensko ime, in voditelji zbegani in obupani niso mogli navdati s srčnostjo svojih rojakov; takrat se je razlegla iz Bleiweisovih «Novic» nova, nezaslišana moška pesen po vsej Sloveniji:

«Biti slovenske krvi bodi Slovencu ponos!» — in

«Dvigni se, dvombe na stran, prestolu dostojno se bližaj!

Slava je tvoje ime, slava porod ino rast!»

Kakor živa strela so užgale besede, in grom je odmeval od goré do goré, koderkoli je prebival slovenski rod. Ponosno je dvignil Slovenec glavó in slastno poslušal veličastne glasove, kakeršnih ni bil še slišal v svojem jeziku. Od ust do ust so šle besede in budile pogum in ponos, od ust do ust je šlo ime pesnikovo, ime našega Ivana Vesela, ki se je tedaj,

leta 1844., po svojem rojstnem kraju začel imenovati Koseski.

Zgodaj je bil začel peti naš slavljeneč. Kot devetnajstletni dijak je bil objavil prve pesmi v Ljubljani, in leto pozneje v Gradci. A prve te pesmi so bile nemške. Odgoja, družba, javno življenje, vse je morilo slovensko zavest; le kader je prišel na počitnice v domače kraje, netila je materina beseda iskro rodoljubja, ki je tlela pod pepelom, dokler je ni razpihala ugodna sapa v plamteč ogenj. Ko se je bil izučil Ivan Vesel pravoslovja v Gradci in na Dunaji, postal je finančen uradnik najprej v Ljubljani, potem v Gorici, v Tolminu in naposled v Trstu.

Tisti čas pa je potegnil topel pomladansk veter zlate svobode po mrtvih naših pokrajinah. Pokal je led, kopnela snežena odeja, in mlado življenje je klilo iz trde zemlje. Zavedati so se začeli ljudje, zavedati narodi, da jih je proste ustvaril Bog in le pregreha vkovala v sužnje verige, spoznali so, da so si vsi bratje in jednakorodni, in da le poštenje daje vsakemu svojo ceno. Živahno in krepko so se začeli gibati severni naši bratje Čehi; živahnejše in pogumnejše nego pri nas so se povdarjala narodna prava pri južnih naših bratih Hrvatih. A kakor se nosi veliko soboto posvečeni ogenj od farne cerkve v najoddaljenejšo koč, tako so prinesli žarjavico čistega rodoljubja iz hrvaške zemlje rojaki Luka Jeran in Lovro Pintar in Anton Žakelj, položili ga na mrzlo domače ognjišče in zanetili ogenj, ob katerem se je ogrela vsa Slovenija. In to ognjišče so bile naše «Novice», s trudom in naporom ustanovljene in izborna urejevane od premišljenega in odločnega rodoljuba dr. Janeza Bleiweisa, ki je hitro zbral krog sebe sorodne duhove in začel buditi rojake ter je vnemati za čast in srečo dežele.



In najboljši, najvernejši pomočnik mu je postal naš Koseski. Po različnih potih sicer, a z jednako vnemosta skušala dospeti oba do istega cilja. Bleiweis, trezen, premišljen, je deloval s tehtnimi razlogi hladnega razuma; Koseski, ognjevit, navdušen, se je vzdignil v zračne višave, potegnil za seboj malodušne rojake in z gorko besedo ogreval mrzla srca. 4. septembra l. 1844. je izšla v prekrasnem jeziku veličastna pesem «Slovenija cesarju Ferdinandu», ki je zbudila toliko navdušenja. In leto potem je zapel Koseski svojo «Vojaško :

Naj bo ga ko listja sovražnika broj,  
Ko trave po gorah slovenskih;  
Srdito razkačen pripelji ga v boj  
Sam vojvoda brezdnov peklenskih!  
Če trdega snopja skrbi te nasad,  
Mlatiče slovenske povabi na mlat:  
Radostno vrisnejo,  
Krepko pritisnejo,  
Udrijo srčno,  
Ne štejejo klad.

Preganjaj je Koseski malodušnost in dvom in strahopetnost in osrčeval rojake, da

«Spomnite se imenitnosti del pokojnih očetov,  
Cenite vrednosti s'cer roda sedanjega tud'!  
Kdor zaničuje se sam, podlaga je tujčevi peti.»

A kazal je tudi pot, po kateri se pride do časti in veljave in odide zasmehu:

«Gani se, kogar je sram zasmehovanja rodu!  
Ako boli vas ošabnih besed ostrupeno žrelo,  
Vam če slovenske krvi v srcu pretaka se žar,  
Z umom orožite se, ne bojte se znoja na čelul!»

Objavljala so se Koseskega dela ali izvirna ali mojsterski prevodi po «Novicah» od l. 1844. do 1852., budila z navdušenjem narodno zavest, zbudila mnogo



posnemalcev, premnogo častilcev, in na mah je postal pesnik ljubljenev vsega naroda.

In kaj je bil vzrok? V prvi vrsti možki pogum, s katerim se je priznaval Slovenca; v drugi vrsti pa to, da je udaril pravo struno, struno, ki je zadonela takoj v vseh srcih, ki doní še dandanes in bo donela, če Bog dá, dokler bo živel naš narod. In katera je ta struna? To nam pové Koseskega «Vojaška»:

«Mi čvrsti Slovenci smo, gremo na boj  
Za pravdo, za dom, za cesarja.»

To nam pové Koseskega «Naročilo»:

Bogu dušo in vest, vladarju zvestobo do smrti,  
Starosti čast, mladenču pouk, otroku ljubezen,  
Ženi prijazno pomoč, bratu Slovencu objem!

Vse za vero, dom, cesarja! to je bilo Koseskemu geslo, pravo slovensko geslo.

Bogu na čast je zapel prekrasno «Legendo», prevedel iz nemščine «Hojó na plavž», iz ruščine slavnega pesnika Deržavina «Odo Bogu» in zložil «Visoko pesem», v kateri opeva Gospodovo molitev, očenaš, a dostavlja ponižno sam, da kar je dobrega v njej, je božji dar, prah in pleve pa njegov dodatek.

In kakor je bil Koseski s ponosom zvest svojemu Bogu, zvest svojemu rodu, tako zvesto udan je bil svojemu cesarju. Njegova je beseda, s katero se ponašamo dandanes:

Hrast se omaja in hrib, zvestoba Slovencu ne gane.

Ko so leta 1848. svobodnjaki na Dunaji hoteli izrabití svobodo samo zase in za svoj rod in začeli deliti narode v večvredne in manj vredne, v gospodujoče in hlapčujoče in hoteli ponižati naše avstrijsko cesarstvo v nekako pokrajino in pritiklino nemške države, ki bi se vladala iz Frankfurta, takrat je pisal

Koseski «Novicam»: «Mi nimamo v Frankfurtu ničesar opraviti. Nemški poslanci v Frankfurtu vpijejo po eni veliki nemški državi, po nemških barvah, nemški armadi, nemški narodoosti in po nekem nemškem vladarju, ki si ga izvoliti mislijo. Mi pa smo udje avstrijske države, imamo z njo brodovje, armade in prirojenega cesarja, ki ga z nobenim drugim, in če bi Nemcem še tako po volji bil, ne zamenjamo. Naši sinovi ravno sedaj na laških bojiščih za milega vladarja kri prelivajo in se hrabro bijejo za njegove pravice. To je dostojno in pošteno, to je slavjanska šega, za cesarja, blago in kri in vse, kar imamo!»

In ko so se bili istega l. 1848. zvezali vsi tisti elementi, ki so se bili zarotili zoper Avstrijo; ko se je pričenal upor na Dunaji, vstaja in odpad na Ogerskem in Laškem; ko je madjarski general Perczel pridrl v slovenske kraje štajerske dežele in je brodovje laškega poveljnika Albinija prežalo na naš Trst, takrat je stal v Trstu naš Koseski v zvezi s Hrvati na čelu Slavjanskega zbora, najveljavnejšega društva tržaškega, in za kar se je boril ban Jelačić z mečem, za to naš Koseski z besedo in s peresom, za Avstrijo in Slovenstvo. Takrat je izšla ognjevita njegova pesen «Naprej, slavenski jug!» in Slovenci, obdani od dveh strani od upornih narodov, so stali neomahljivo udani Avstriji.

Sijajnih zaslug za Avstrijo in za Slovenstvo si je bil pridobil Koseski, proslavil si je bil ime in prvaka pesnika so ga imenovali; on pa ni pozabil nikdar kmetskega svojega rodu. S svojim imenom je bil proslavil svojo rojstno vas; zakaj kdo bi vedel dandanes razen domačinov za Koseze, ako se ne bi bil Koseski tu rodil! On je poslovenil pesem «Orjaška igrača», ki proslavlja kmetski stan, in «Pesem od vrlega moža» kmeta; in slovenskemu oratarju je po-

svetil jedno izmed najlepših svojih pesmi, pesem «Kdo je mar?» ki nam opisuje, kako doseže kmetski sin «kar mu drago, bodi slava bodi blago», ako vestno porabi prirodne svoje darove; kako se ska-  
zuje kot junak na bojnem polji; kako bogat kot trgovec; kako se oslavi kot učenjak, umetnik in sodnik; kaže nam kmetskega sina kot slovenskega škofa. Čast in hvalo je tedaj dolžno zlasti kmetsko ljudstvo našemu Koseskemu.

Tako je delal ta mož za naš narod in za naše ljudstvo, zvest svojemu opominu:

Svetu pokažite lik domače navade in misli!

in gojil mili materin jezik, kakor je naročal rojakom:

Jezik očistite peg, opilite gladko mu rujo;  
Kar je najetega v njem, dajte sosedu nazaj!  
Kinčite ga iz lastne moči, iz lastnega vira!  
Jasno ko struna bo pel, zvonu enako donel.

S svojimi prevodi je presadil mnogo krasnih cvetic za naš domači vrt.

Zbrana njegova dela je izdala «Slovenska Matica», ki ga je l. 1869. imenovala svojega častnega člana in mu slovesno čestitala ob 80letnici njegovi. Umrl je kot finančen nadsvetovalec v 86. letu 26. marca 1884 in bil pokopan veličastno, kakor še noben Slovenec, v Trstu.

Ponosen in možki je bil Koseski proti nasprotnikom Avstrije in Slovenstva, mil in prizanesljiv proti rojakom, skromen cenitelj sam svojih zaslug, a nikdar obupujoč, vedno prepričan, da «zakon nature je tak, da iz malega rase veliko». Kaj je storil za naš jezik in naše slovstvo, to ima oceniti nepristranska slovstvena zgodovina; koliko pa je storil za probujenje naroda, to je znal najboljši ceniti oni mož, ki ima



za to probujenje brez ugovora največ zaslug, in ki je najboljše vedel, koliko truda je stalo «otajat Krajna našega sinove», to je vedel najboljše oče Slovencev, dr. Janez Bleiweis, ki je ostal vedno zvest zvestemu tovarišu Koseskemu in ga branil neustrašeno do poslednjega diha, ki je tudi poskrbel, da se je Koseskega pesem «Kdo je mar?» razlegla v lepih napevih po vseh slovenskih pokrajinah.

Mi pa spolnujemo svojo dolžnost, da počastimo kmetško hišo, kjer je tekla zibelka Ivana Vesela-Koseskega, ter jo pokažemo svetu. Ko bodo v poznih letih ljudje hodili mimo in popraševali: Kdo je mar? poreče se: Čast naše domovine, sicer slovenski oratar. Ponosno se oziraj kmetški mož na ta spomenik, postavljen možu kmetške korenine; mladini pa bodi v izpodbudo, da se spomni Koseskega besedi: Gani se, komur je mar zahvale prihodnjega vnuka!

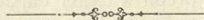


Ponatis nekaterih pesnij  
Ivana Vesela-Koseskega

iz izdaje

Slovenske Matice v Ljubljani

leta 1870.



Slovenija caru Ferdinandu

(ob veselim dohodu v Ljubljano leta 1844).

Trojno ovenčan unuk vladarjev iz hiše Rudolfa,  
Zgodnimu soncu enak sveta v ogledu stojiš,  
Kron sedmero bliši v škerlatu sedeža tvojga,  
Silnih narodov devet varje ti slavo in dom,  
Sme se iz temnih osod približati zvesta Slovenija?

Sme rudorov Ti, o Knez! odpreti ljubezni neskončne,  
Ktera do tebe rodu vnema slovenskiga kri,  
Kaplico slabo boječ pridružiti morju svitlosti,  
Ko Ti visoki prestol sonce temnivši gradi,  
Svoje prisege poklon določiti vrisku narodov?

Čula žvižgati meč sem tvoj iz pozonskiga hriba  
Duše ko skazal si sklep stranam čveterim sveta,  
Čula v radosti sem rujoveti českiga leva,  
Čula odgovor gromeč brata jadranskiga sem,  
Ko prisegovali so bregovi Veltave, Pada.

Željno prašaje, ali smem se šteti med Avstrije stebre,  
Ali na zboru držav moja beseda veljá,  
Sini slovenski al so v številu zemlje junakov,  
Tudi za mene razpet al je istorie list?  
Slišim iz neba oglas ponosne Klione grekinje.

«Kako, ti dvomiš? mar treseš se clo, ti moja lublenka,  
Ker ti imena s keryjo Rimic ni pisal in Grek?  
Dvigni se, dvombe na stran! prestolu dostojno se bližaj,  
Slava je tvoje ime, slava porod ino rast,  
Zvedi iz mojih ust, kaj bila si svetu od nekdej.»

«Preden Bizanc ino Rim verige kovala narodam,  
Bila Evropi si varh! veči le hvale želiš?  
Tvoja žarila je kri od ledniga Balta do Jadre,  
Mirnimu svetu razum, bojnimu bila si meč,  
Zlobi gotova zajez med jutram in divjim zapadam.»

«Tebi kmetija doma, kupčija po morju slovele,  
Jeklo v trojanski prepir vitezam dajala si,  
Tvojih poznal je pušic britkost macedonski Aminta  
Bil arbelski je breg priča slovenske moči,  
Ko sta za zemlje oblast borila zapad se in istok.»

«Kar je visokega um, častitega desna storila,  
Puje ostalo ti ni, slave deležnica si,  
Grom je slovenski krotil narode v jeziku latinskim  
Črnega morja prestol tvojih junakov je bil,  
Pravda, Dioklecian, Belizar, so ti trojka sestrancov.»

Reče, — in temni oblak nekdanjih razdeli časov,  
Glej, pred mano stoji vitezov krasni izbor:  
Agron silni brodnik, jadranskiga morja krotitel,  
Pinez, Brem ino Bolk, dika slovenske kervi,  
Skerdilaj, Pleurat, brezbrojno vitezov drugih.

Medju ženami potem, Teuta ponosna Ilirka,  
Zraven Ravenski jetnik, velikodušni Baton,  
Hrabri Metulčanov rod, sloboden do zadnega zdiha.  
Z vencam mnogi junak, ptujimu ljudu ponos,  
Trikrat škerlatnikov šest gromivših iz dvojniga Rima.

Zdaj, ko junake spoznam, velikane hrabrosti svoje,  
Vname se v srcu ko blisk vrednosti lastne mi čut,  
V persih otajanih vir odpre se goreče besede,  
Kjer se bežeči govor djanja v svitlosti žarí  
In Ti ljubezeň redim gorečo v junaškemu mozgu.

Tako se bližam, o Knez, z bogastvom dlana in uma,  
Gradov Ti ključe podam verno na zlatni blazin,



Verlo namestvana sem od petkrat pet sto županov,  
Moje prisege oglas Donava sliši in Pad,  
Donava sliši in Pad slovenskih junakov oblubo.

Blago, življenje in kri, visoki Vladar! Ti posvetim,  
Bistri v sodbi razum, v boju nevžugani dlan,  
Tvojimu rodu na čast, na zgubo protivnikom Tvojim,  
Snuje v osrčju mi duh, cuka na bedri mi meč;  
Hrast se omaje in hrib, — zvestoba Slovincu ne gane!

\* \* \*

S šaplam oviti zares blišečim senc ti ne morem,  
Zmel nevsmileni rok, časa vihar mi ga je,  
Kadar od istoka Hun, od severa Got ino Kimbar,  
Rimic od juga in Vlah, terli so moje kosti,  
Strani četeri sveta menovale sirove narode.

Kaj terpela takrat, kaj sem doživela gubivši,  
Ustam izreči ni moč, duhu razumiti ni,  
Smert je dajala objed neskončno pogubi, obupu,  
Save in Drave vode solze so bile in kri,  
Zadnjiga, zdelo se je, de bila bo ura Slovenca.

Kakor divji natok serditiga morja se vzdigne,  
Kadar vihar globočin zemlji se v drobu zbudi,  
Brezdnov valove napne, peneče na brege dervivši,  
S tminami krije ostrov, ki ga razbiti ni moč,  
Sivo pečovje ječi v korenu se tresejo gore. —

Tako, kdo reče zakaj, je vrelo nebrojno narodov,  
Vsakiga konca sveta meni serdito na vrat,  
Moje dobrave so stan jim, klavnica moje domovje,  
Grom je beseda njih ust, strela goreči pogled;  
Zemlja se moja šibí pod težo železnih vojščakov.

Ravno mi vkažal je bil iz trebnika prerok Arkonski,  
— Bravši v drobu zverin čas mašovanja gotov —  
Dvignuti verli svoj dlan, razbiti verige Latinca  
Rimu pobotat obrest sedemstoletnih krivic,  
Ter zapečatiti pah kovačnice stare na Tibru.

Setve dozor kervave kosil Radogost je na Padu,  
De Kartage potem strašno osveti posip

Genserik, drugi moj sin, preplava do Afrike sto rek;  
Kakor nevidama blisk temni pretrga oblak,  
V Rimu Otokar stoji končavši nevredne gospode.

Zdaj brez varha doma, mi Siskia pade, Emona,  
Rupa omaga, Optuj, druge zakrije mi prah,  
Divjih jezikov hrup zatara mi glase domače,  
Misli in djanju na vir vleže debela se noč,  
Tri sto me let ino čez mertvaška je groza davila.

Ko se vtolaži vihar, občut mi zbudi se na novo,  
Strašno iz jezera ran čutim kipeti život,  
Kakor o zori junak razbiti po boju ponočnim  
Samši na skitu medlí, trume plakaje pogín  
Plakala pravde pad sem svoje pomembe na šibrah.

Dva samogoltna volka, stoječa na levi, na desni,  
Z ojstrim jezikom iz ran gladko mi serkata kri,  
Ropa nasiten Avar Dagobertu se hujšimu vogne,  
Misel razdvojena vsih, glada enaka oba,  
V serce pomakata zob strupeni mi vedno protivna.

V ognju se skusi zlato — sem bila dostojna v nesreči?  
Me je le zanjdel obup vredno ko dika poprej?  
Slavna ostala če sem, pričujta mi Argaid, Ferdulf,  
Švigni iz vekov temot moje šesterke spomin:  
Samo, Borut, Ketumar, Privina, Bojnomir, Kocel.

Toda prirojena moč razbita je bila na vedno,  
Sin je nesreče razpor — brata mi brat ne pozna —  
«Vogni se, Horvat si ti! — Iz pota mi Krajnec, Korošec!  
Tak malopriden prepir dom ino moč mi drobi,  
S šaplam oviti tedaj blišečim senc ti ne morem.

Vzemi ljubezen, o Knez! namesto ginečiga venca  
Serc junaških Ti dam tri milione in čez,  
Verlo namestvana sem od petkrat pet sto županov,  
Moje prisege oglas Donava sliši in Pad,  
Donava sliši in Pad slovenskih junakov obljubo.

Blago, življenje in kri, visoki Vladar Ti posvetim,  
Bistri v sodbi razum, v boju nevžugani dlan  
Tvojimu rodu na čast, na zgubo protivnikom Tvojim  
Snuje v oserčju mi duh, cuka na bedri mi meč,  
Hrast se omaja in hrib — zvestoba Slovcu ne gane!

V padu gromečimu let poginejo imena, narodi,  
Moje prisege zaklep časa viharju stoji,  
Ko bi se bližala kdaj rešetanja železniga ura,  
Kakor se zernje iz plev, kakor iz sipa demant,  
Bi se Ti cena takrat slovenskiga serca svetila.

Vedno zahvalna dobrot prededov Tvojih ne zabim,  
Duši globoko vsajen milosti njih mi je sad,  
Rudolf prvi je bil moj prvi v resnici zveličar,  
Lekar vcliki, iz ran vzame mi ost ino strup,  
Hrabra sinova mi dva za vojvode varhe, postavi.

Stara Emona se zdaj iz praha digavati začne,  
Srednica mojih dežel bila je, biti če zmir.  
Kakor na vodjevi glas se druž'jo po bitvi junaki,  
Sestri oživljeni krog stop'jo Slovenke na hip,  
Pivka, Metlika hiti mladiti se — bramba nje praga.

Reka se zdrami iz sanj, naslednica slavne Promone,  
Desno Albertu poda, z levo mu morje odprè;  
Terst Leopoldu in Kras; Frideriku Celeja, Dolenja;  
Živa Gorica potem prvemu Maksu se vdá,  
In polovici moči slovenske trese Mletak se.

Zdaj prestrašin oblak na čelu se istoka dvigne,  
Bajesid Ildirim — blisk — njemu se v jedru rodi,  
Novi vihar buči, na Kosovu Miloš Obilič  
Pade za vero, za dom, Lazar junaški je prah,  
V morju keršanske kervi ozidje Nikopoljsko plava.

Kje je natoku zajez, kje v zmoti občinski otetba?  
Svetu zapadnemu mor, pravdi razbitje grozi,  
Jaderno bliža verig rožljanje se, mečošumenje,  
Grozomnoživši komet žuga na nebu pogin,  
Opominjaje poklic mi moje nekdanje namembe.

Sine navdušene zdaj med borce v prednimu redu  
Urno postavit' hitim, vrata jadranske zaprem,  
Roko sestrancu podam na Donavi, Tisi in Karki,  
Vodju posvetim život, ter se Bogu zarotím,  
Moje domovje mejak krivoverstvu de bode gotovo.

Gore slovenske so zdaj od Kolpe, do Soče, do Drave  
V žarku gorečih germađ trombe zapadu na boj,



Persi slovenske jez viharnimu toku divjakov,  
Svetu trepečimu varh, trum janičarskih obup,  
Meči slovenski pogin tlačivniku vere in pravde.

Vojska mi divja gromi zdaj trojno stoletna na mejah,  
Duša se strahu ne vdá, sercu ne vpade pogum,  
Kako se bije moj sin za vero, za kralja, za slavo,  
Priča Kostajnica, Beč, Radgona, Sisek, Siget,  
Siskia stara slovi Andreja junaškiga mojga.

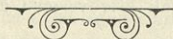
Glej, in dopolneno je! sovražniku strašnim oserčje  
Vjedajo rane ko strup, dlanu odpadel je meč,  
Naskakovavec osod, ki zobe drakonove s'jal je,  
Kaj je današniga dne? votla podoba za vid,  
Sužnim nezvestim posmeh, zaničvanimu ptujcu igrača!

Tode ne samo na meč, na um veličanstvo opiram,  
Kjer časti se modrost, tam se imenuje moj sin.  
Kar so mi — Karola dva, in mati velika Terezja,  
Jožef slavni in Franc — znanstva odperli zaklad,  
Sveti slovenski razum se v sodbi ob mizah zelenih.

Misel se sveti in duh slovenski na zraku Evrope,  
V družbi nekdanjih bogov Vega na nebu bleši,  
Valvazor, Voglar, Cojz, Koronini in stotine drugih,  
Vnukam prihodnim izgled, Avstrije slava in moč,  
Vnemajo v sercu mi čut ko sonce vrednosti lastne.

Bližam se vredna tedaj z bogastvom dlana in uma,  
Gradov Ti ključe podam verno na zlatni blazin',  
Verlo namestvana sem od petkrat pet sto županov,  
Moje prisege oglas Donava sliši in Pad,  
Donava sliši in Pad, slovenskih junakov oblubo.

Blago, življenje in kri, visoki Vladar, Ti posvetim  
Bistri v sodbi razum, v boji nevžugani dlan,  
Tvojimu rodu na čast, na zgubo protivnikom Tvojim  
Snuje v osrčju mi duh, cuka na bedru mi meč,  
Hrast se omaje in hrib, — zvestoba Slovincu ne gane!



## Bravcam «Novic» h koncu leta 1845 v spomin.

Habete sal in vobis et pacem inter vos.

Marc. IX. 49.

Z Bogam, bravci «Novic» na potu prihodniga leta!  
Blag nam ostani spomín, upanje vam zanaprej.  
Kar govóřile smo petkrat desetérno in trikrat,  
Bodi rečeno v koríst rodu, domovju, in vam,  
Bodi ko zernja izmèt, požêni obilno klasovja.

Rekle bi, zvesto de smo namembo dosegle tečaja,  
Tode služabnici molk, sodba spodobi se vam.  
Sodite! Scer dovolite nam sledcêe besede,  
Dobro prevdarite jih, vredne pomislika so;  
Če bi še manjkalo kaj, iz lastniga blaga dodajte.

Bogu dušo in vest, vladarju zvestobo do smerti,  
Veri zaúpa poklòn, glasu zakona poslúh,  
Starosti čast, mladenču poduk, otroku ljubezen,  
Ženi prijazno pomoč, bratu Slovencu objem,  
Vezi edinstva krepost — so naše perve naročbe.

Marno poglejte potém na polje slovenskiga djanja,  
Mnogo ledine je še, mnogo je križama rok.  
Ganite jih, otrébite mah domovini do jedra,  
Duhe zarótite v heg dvombe, nemarnosti, tmin,  
Dvignite serčno zaklad slovenskiga dlana in uma.

Svetu pokažite lik domače navade in misli,  
Biti slovenske kerví, bodi Slovencu ponòs.  
Spomnite se imenitosti del pokojnih očetov,  
Cenite vrednosti scer roda sedajnega tud;  
Kdor zaničuje se sam, podlága je tujčevi peti.

Jezik očistite peg, opílite gladko mu rujo,  
Kar je najétiga v njem, dajte sosedu nazaj.  
Kinčite ga iz lastne moči, iz lastniga vira,  
Jasno ko struna bo pel, zvonu enako doníl,  
Pričal vašo modrost na desno, na levo narodam.

Res je začetek trud, okorna beseda detinstva.,  
Tega ne vstrašite se, moč neizmerna je sklep.  
Volja poprav vam bodi in skerb, izída ni dvombe,  
Glejte ta hrast košat, hrastič očetu je bil,  
Zakon natore je tak, de iz malega rase veliko.

Nepomenljivo leží nevažna pèška na grivi,  
Nekim otroku iz rok padla nevedama je;  
Kliti začnè, narase drevó, se kroži, se širi,  
Krona mu prostre se v zrak, jablan na grivi stoji,  
Važno devet rodovín z obilnim sadjem previdi.

Mlada zaveržena dva pobegneta v hrib aventinski,  
Rcven osnujeta stan, komaj pastirju se vdá,  
Dvigne se stan, premeni se v grad, se množi, se krepi,  
Žezlo prime deržav, morja si skuje trizób,  
Roma ponosna sloví, kraljici zemlja se vklanja.

Tako iz malega stvar narase velika in slavna,  
Volja se zbudi tedaj, truda ne strašite se.  
Krasno bo sad slovenske rečí ob uri dozoril,  
Gani se verli ratár! sin bo veselo sejal,  
Cvetju se čudil unúk unuka unukove žetve.





## «Novice» braycam ob novim letu 1847.

Quia aedificabit Dominus Sion et videbitur in gloria sua. — Ps. CI. 17.

Leta tekočiga daj vam sreče obilno previdnost,  
Mé pa Slavenije opor živo naložimo vam!  
Vsiga opáz priporočimo scer, čuvanje marljivo,  
De se deležnika vsak zgodna napredka srorí,  
In domovini se lik pomnoži do sončniga bleska.

Gani sel komur je mar zahvale prihodniga vnuka,  
Gani sel kogar je sram zasmehovanja rodú,  
Ako bolí vas ošabnih besed ostrupeno želó,  
Vam če slavenske kerví v sercu pretaka se žar,  
Z umam orožite se, ne bojte se znoja na čelu.

Bodi rečeno v spomin, osobam enako narodi  
Glas pridobijo si dik, trud je in djanje pogoj,  
Djanje in trud, velike močí, ne zapeljeta nikdar,  
Hrabro premagata vse, dvombe, pomude, zavid,  
Vražnika serd in čert, soseda počasno pravico.

Dajal je slave imé — o čujte junaki Slavenje!  
Sužnimu trôpu Zapad, ko ga je blagu prištel.  
Kažite mu, de slava je čast nar viši pomembe,  
De imenuje po njej čverstiga muzga se rod,  
Ki se primerjati sme nar boljim od veka do veka.

Svoje pomote si svest, o temu ni dvombe, bó zadnič  
Vse kar je vašiga vam serca veseliga dal.  
Trikrat je svet krivičen, je slep, se zdrami v četrto,  
Trojno poverne potem dolge z obredi nakrat,  
Samo de vrednosti svit o njemu zmagljivo zasije.

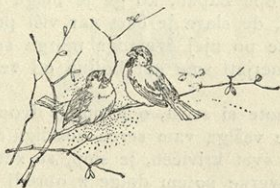
K njemu pa hoče se del, se hoče zaúpa v premožnost,  
Tudi gorečih besed, kadar očestvo veljá;  
Urno tedaj kresavnike v dlan, zedinite iskre,  
Dajte zasvetiti luč, množite, širite plam,  
Ino ne motite se, če pisano gleda protivnik.

Nihče ne skrivaj plah osod posodila nemarno,  
Zvesto obrni v obrest krasni Gospodovi dar,  
De te trepet ne zvije in strah ob uri prašanja,  
Ino prihodnih dni pravda ne sodi te zlo,  
Hlapca nevredniga v noč pozabljenja vedno zavivši.

Ko se pokaže ti svit v obudu visokiga zretja,  
Bodi besede oblast, bodi umétnosti plod,  
Urno prikaz vtelesi in daj ji lice slavensko,  
Samo de prava je, glej! ter bo gotovo v korist,  
Misliti nihče nikar, de to ali uno je prazno.

Kad imenitnika dom, al cerkve se zida poslopje,  
Treba je mnogo reči, prid ne pokaže se koj;  
Kamenja, rud, železa, opék, orodja je treba,  
Giblenja splohniga rok, vodbe prebrisanih glav,  
Dobre namembe povsod, de mojster opravke doverši.

Tudi naroda otès je slavniga čina poslopje,  
Serčno tesači tedaj, strežniki dvignite se!  
Žile odpri globočine rudar, ozrí se po zlatu,  
Jekla ne zabi o tem, cene junaške je znak;  
Scer pa izročimo vse Velikimu Mojstru  
višave!



## Kdo je mar?

Vse doseže, kar mu drago,  
Bodi slava, bodi blago;  
Vse doseže sosed moj.  
Dlan domá mu ne odreče,  
Gre na tuje, dobro steče.  
Njemu zlata kaplja znoj.  
Vidši tujče krasne čine  
Se zavzame iz daline —  
Kdo je mar?  
Mi zapojmo: Rodovine  
Je slovenski oratar.

Čujte bor, vojaške roje!  
Krogla žvižga, boben poje,  
Grad valí se v sip in prah.  
Vragu peta se zabliska,  
En junák za njim pritiska,  
Udri, udri, mah na mah!  
Kjer zadene, iskra šine,  
Šest jih pade, kjer porine,  
Kdo je mar?  
Ta pogumen korenine  
Je slovenski oratar.

Blaga polna terg in cesta,  
Barka plava v daljne mesta,  
Velki kupec pošlje vse.  
Nam nanese mire, zlata,  
Njemu vse odprte vrata,  
Zemlja skor njegova je.  
Kupi polje, plavž, grajšine,  
Dnarje meri na štertine,  
Kdo je mar?  
Ta bogati korenine  
Je slovenski oratar.

V zbor učenih, vedi slava,  
Stopi moder, bistra glava,  
Vse jezike sveta zna.  
Če zapoje, vse pogleda,



Na katedru grom beseda,  
Zvezde šteje, pravdo dá.  
Svet posluša modrovine,  
Se začudi koncu tmine,  
Kdo je mar?  
Taka glava korenine  
Je slovenski oratar.

Nek se trudi v sodni hiši,  
Rase krepko, viši, viši,  
Pravde čist, železen hram.  
Vse ga slavi, vsi so vneti,  
Zvezda se na persih sveti,  
Cesar clo ga čisla sam.  
Kakor sonce iz višine  
On zasije krivo zgine.  
Kdo je mar?  
Ta pravičen korenine  
Je slovenski oratar.

Pusti svet opravke svoje,  
«Sursum corda» v domu poje  
Mož pobožen, rajski svat.  
Vse oberne v božjo slavo,  
Mitra kinči sveto glavo,  
Papež piše: «Ljubi brat!»  
Kadar grob nemilo zine,  
Angelj čist na svetu mine,  
Kdo je mar?  
Ta pobožen korenine  
Je slovenski oratar.

Bodi v tugi, bodi v šali,  
Zmir ponižno Boga hvali,  
Ter ne zabi rojstva nit.  
Skaz je njemu krasno lice,  
Uma, sprave, sle, pravice  
Zvezdojasen, čist osvít.  
Če zavist lizuna zvine,  
Če zamèrdne sin kertine:  
Kdo je mar?  
Zagromimo: Čast očine,  
Scer slovenski oratar!

## Vojaška.

Kaj bliska se v jasnim, kaj votlo doní  
Pred nami na levi na pravi?  
Od sela do sela v okrogu verší,  
Kot jeka v zaperti dobravi.  
Orožje se sveti, vojaški je šum,  
Nabira se čuda okinčenih trúm  
    Vitezi cenjeni,  
    Kam ste namenjeni,  
    Kaj vam zažiga v obrazu pogum.

Mi čvrsti Slovenci smo, gremo na boj  
Za pravdo, za dom, za Cesarja,  
Zakonu domačimu vitežki roj,  
Protivnimu groza viharja.  
Obraze bojari nam hrabrosti blesk,  
Desnica, če vdari, razruši ko tresk.  
    Ude trum ločimo,  
    Grade naskočimo,  
    Tabor pred nami drobi se ko pesk.

Podravske, posavske planave so nas  
Iz krepkiga jedra rodile  
Neplažba, sloboda, premaga tačas  
So tri rojenice nam bile.  
Železo nam prva je dihnula v dlan,  
Sloboda domovja naročila bran.  
    Zmaga le gledala,  
    Nekaj povedala,  
    Slišali boste, če bliža se dan.

Več ljubiga naše domovje imá,  
Ko celiga sveta deržave,  
Bogastva neskončno v naročju gorá  
Na vidu cveteče dobrave.  
In deklice naše so limbarja cvet,  
So tenke ko jelke, njih usta so med;  
    Mi jim odrečemo,  
    Snubiti nečemo,  
    Gremo ostudniga tujca objet.

Ko sonce nam sveti prededov spomin  
Na nebu človeškiga djanja,  
Dva Rima sta sinam slavjanskih planin  
Pod mečem se vdala mašvanja.  
Horule — gorane — Otokar junak  
Zapadnemu hrabro postavi na tlak.  
    Drugi mogočnimu,  
    Zmaju iztočnimu,  
    Bili so treska neskončen oblak.

Kaj Samo junaški v odgovor je dal  
Ošabnimu tujcu, ste brali;  
De Svatopluk ni se protivnika bal,  
Od Balte do Jadre so znali.  
Do nas, ne čez nas, je prisilil Mahón,  
Na bukve slovenske prisegel Burbón,  
    Galija sliši ga,  
    Treba ni višiga,  
    Rotu zaupa — v zavetju je tron.

Nej bo ga ko listja sovražnika broj,  
Ko trave po gorah slovenskih;  
Serdito razkačen pripelji ga v boj  
Sam vojvoda brezdnov peklenskih.  
Če terdiga snopja skerbí te nasad  
Mlatiče slovenske povabi na mlat.  
    Radostno vrisnejo,  
    Krepko pritisnejo,  
    Udrijo serčno, ne štejo klad.

Nabita je risanca, ojster je meč,  
Obilno v kartušu je blaga,  
V junaškemu srcu poguma še več,  
Na vruga, o bratje, na vruga!  
Stoleten raztrgati v mogleju hrast,  
Je dana nevihti gotova oblast;  
    Hujši mi planemo,  
    Urniši zmanemo,  
    V prah jo spremenimo vražno pošast!





## Naprej, slavenski Jug!

Naprej, naprej, žareči meč osvete,  
Slavenski Jug, junaška kri!  
Naprej, naprej, postojne serda vnete,  
V oserčje zmot, čez reke tri!  
Čez reke tri v ostudni stan drakona  
Ukaže vam očestva glas,  
Zastavljena je tam slavenska krona,  
Rešite jo, je zadni čas!

Sej tujih mej preplavale ne boste,  
Slavenska je ta zemlja vsa,  
Sirov Madjar o blodnji tmine goste  
Preklal jo je v razcepa dva.  
In Madjarsag\* je sercu svete Slave  
Že tisuč let strupeni zob,  
Izbite ga — in veličanske glave  
Pognal bo v zrak slavenski dob.

Ne zabite nesramniga psovanja,  
«Nem ember tot»\*\* Madjar veli;  
Ne zabite na serbski zemlji klanja  
Kovarskiga poslednih dni.  
Pobiti so sinovi majke sive.  
Zasramovan je svet oltar,  
Oskrunjene so vaše čiste dive,  
Banata cvet — kervav požar!

Ne zabite tatranskih bratov slavnih,  
Ki rešnika zdihujejo:  
Ne zabite krivic viharjev davnih,  
Sedajnosti pričina so.  
Izročite tlačivniku plačilo,  
Kervavi plod nebrojnih muk,  
Recite mu, če kaj odveč bi bilo:  
Dolžan ostal je Svatopluk!

\* Madjarska dežela.

\*\* Slovan ni človek.

Osveta scer je Božja, pismo sodi,  
In sodi prav, ni dvombe več;  
Na vekomaj osveta Božja bodi,  
Slavenski Jug je Božji meč —  
Groziven meč obnašanju barbarskim,  
Oskrunjenju slavenskih vad,  
Trepet in strah zatiranju madjarskim,  
Slobodi pak nevžugan grad.

Naprej, tedaj, žareči meč osvete,  
Slavenski Jug, junaška kri!  
Naprej, naprej, postojne serda vnete,  
V oserčje zmct, čez reke tri!  
Evropa nej razumiti se vadi  
Slavenskiga junaštva glas,  
Kér, prej ko se železa ost ohladi,  
Bo dela več za nas in vas.



